

створює процеси, які ставлять під загрозу навіть існування людства. При цьому більшість сучасних економістів продовжують сліпо копіювати далекі від господарської реальності західні економічні схеми, не розуміючи та не намагаючись зрозуміти наслідки від їх насадження в індивідуальну свідомість. Усе ж таки для деяких економістів давно стало очевидним, що ліберальна та неоліберальна моделі суспільства, економіки та політики зазнали фіаско. В результаті чого сьогодні не тільки руйнується грошова система й економіка, а й, головне, продовжує формуватися викривлене економічне мислення в майбутніх економістів, а проблеми нарастають як сніжний ком.

Тому й темою наукових досліджень сьогодні усе більше стає критика сучасного економічного мейнстріму та пошук нової економічної парадигми. Що стосується критики, то майже всі дослідники даної теми, будь-то економісти або політологи, філософи або соціологи, серед наслідків класичного та неокласичного мейнстріму зазначають перш за все загрозу існування людства.

Дійсно, з точки зору експертів, і на наш погляд теж, сьогодні у світі відбуваються майже незворотні процеси, бо під загрозою існування опинилося усе людство. В набат б'ють деякі представники майже усіх гуманітарних наук. Вони зазначають, що сьогодні людина є не тільки вінцем природи, а й відчуває себе її господарем, хазяїном. Так, у погоні за максимізацією прибутку, що є метою саме ринкової економіки, ми маємо надмірне споживання. Тому вже сьогодні «проїдаємо» більше, ніж наша планета може і встигає відтворювати. За підрахунками організації Global Footprint Network, в 1987 році «межа відновлюваності» припадала на 19 грудня, у 2011 році – на 27 вересня, а в поточному році людство «проїло» річні земні ресурси ще за станом на 2 серпня. Як висновок, ми живемо за рахунок майбутніх поколінь.

Крім того людина відчуваючи себе хазяїном, підпорядковуючи природу, практично знищила свій будинок (екологічна проблема), з успіхом замінила реальний світ штучним, а, можливо, в найближчому майбутньому за допомогою NBIC-технологій зможе замінити й себе більш фізично та психічно досконалою «постлюдиною». Таким чином реалізується ідея трансгуманізму як продовження лібералізму.

Втілення ідеї методологічного індивідуалізму неокласичного мейнстріму, в якій зовсім не має місця для особистості людини, примітизувало людину (економічна людина – індивід – дивід). Тому в сучасних економічних дослідженнях і на практиці людина розглядається та використовується як засіб отримання прибутку. Такий індивідуалізм веде передусім до знищення людини. Прихильників цієї методології достатньо і сьогодні, які не бажають усвідомлювати наслідки своїх помилок.

Сьогодні, критикуючи методологічний індивідуалізм, пропонується методологія, за допомогою якої буде досліджуватися новий об'єкт науки XXI століття – внутрішній світ людини. Така методологія називається особистісною.

Саме остання, з точки зору експертів, сьогодні дозволить розробити цілісні методики, де саме цілісна людина – особистість – буде предметом їх дослідження.

Одержано 03.11.2017

УДК 347.72

Андрій Сергійович ДЯДІН,

доцент кафедри соціальних

та економічних дисциплін факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття ефективності господарської діяльності є центральним в економічній теорії та практиці. У широкому трактуванні воно виступає як якісна категорія, яка пов'язана з інтенсивністю розвитку господарюючого суб'єкта та відображає глибинні процеси вдосконалення, що відбуваються в усіх його елементах, і виключає механістичні підходи.

Етимологія категорії «ефективність» виходить з латинської мови та визначається, як результат дії, наслідок, тобто ефективний – продуктивний, дієвий, той, що дає результат. Ураховуючи це визначення, деякі науковці замінюють поняття «ефективність» на поняття «результативність», розглядаючи ефективність як співвідношення результатів та витрат. Відповідно, критеріями такого підходу виступає співвідношення «витрати – результат». Однак, ураховуючи етимологію досліджуваного поняття, ефективність і результативність не можна вважати аналогічними. Діяльність суб'єкта господарювання повинна бути результативною і ефективною. Результативність є наслідком того, що робляться потрібні слушні речі; а ефективність – наслідок того, що правильно створюються ці самі речі. Перше і друге є однаково важливим.

Дійсно, ефективність враховує не тільки результат діяльності, але й умови, за яких він досягається. Основними умовами ефективності є три групи факторів: використання ресурсів, цілеспрямованість управління і час.

Ресурсний підхід до ефективності базується на положенні, що для того, щоб бути ефективним, суб'єкт підприємницької діяльності повинен вміти здобувати ресурси (трудові, матеріально-технічні,

фінансові, інформаційні, просторові тощо) та керувати ними; і, відповідно, передбачає оцінювання «входу» системи управління. За ресурсним підходом ефективність визначається як абсолютна або відносна здатність суб'єкта підприємницької діяльності добувати рідкісні та цінні ресурси, успішно інтегрувати їх та здійснювати управління ними.

Цільовий підхід до ефективності відображає реальність і значущість мети, відповідно до якої розглядається результат діяльності суб'єкта господарювання, його стратегія, урахування ринкових процесів економічного розвитку. Положення цього підходу були закладені наприкінці XIX ст. у сфері соціологічних досліджень праксеології, відповідно до якої стверджується, що ефективна діяльність повинна бути: а) результативною, продуктивною або плідною, тобто досягати поставленої мети; б) правильною, точною, адекватною, тобто максимально наближатися до норми; в) «чистою», тобто максимально уникати непередбачених наслідків і непотрібних додаткових включень; г) «надійною», тобто прийоми діяльності є тим більш надійними, чим більше об'єктивна можливість досягнення цими прийомами наміченого результату; д) послідовною. Суб'єкти підприємницької діяльності ставлять перед собою різноманітні цілі (прибутковість, частка ринку, розвиток, фінансова стабільність, соціальна відповідальність, добробут працівників, якість товарів і послуг тощо), які важко досягнути одночасно, тому вони утворюють сукупність бажаних результатів. Показники оцінювання ефективності при цьому визначаються переважно на основі оперативних цілей, які є більш реальними, ніж показники на основі довгострокових цілей, які є досить абстрактними і важко вимірюваними.

Динамічний (часовий) підхід у визначенні ефективності відображає своєчасність рішень, економію часу, використання нових технологій і потенціал персоналу, здатного вирішувати проблеми досить оперативно і професійно. Прикладом урахування часу є розуміння ефективності як комплексного поняття, що носить управлінський характер та характеризує динаміку співвідношення результату підприємницької діяльності з цілями або витратами на його отримання за певний період часу. Інший вітчизняний дослідник більш ретельно окреслює вплив часу на ефективність діяльності, відзначаючи, що: 1) «відправною точкою ефективного функціонування підприємства в ринковому середовищі та підвищення його вартості є спроможність менеджменту підприємства до прийняття своєчасних управлінських рішень»; 2) «висновок про ефективність бізнес-процесів робиться не на основі вироблення продукту як кінцевого результату, а на основі реалізації створеної споживчої цінності,